

Een bajeszweembad als kunst, en dat van 'onze' belastingcenten

Van onze verslaggeefster
Ineke Jungschleger

VUGHT

Het wateroppervlak weerspiegelt de wolken en het prikkeldraad bovenop de muur. Karin Daan, adviseur van de rijksbouwmeester, noemt het 'echt Hollandse kunst, in de traditie van Mondriaan.' Toch is er geen twijfel over mogelijk: het blauw betegelde bassin met metalen trappetje is een zwembad aan de voet van een gevangensmuur. Een zwembad ontworpen door een kunstenaar en betaald met overheids-geld voor kunst.

Nieuw Vosseveld in Vught, een van de grootste gevangenissen in Nederland, herbergt 680 gedetineerden. Er werd op het terrein de afgelopen tien jaar voor honderd miljoen bijgebouwd, en omdat 1 procent van alle bouwkosten van rijksgebouwen aan kunst mag worden besteed, kon de directie van de gevangenis voor een miljoen gulden opdrachten aan kunstenaars geven.

Het zwembad van Jeroen Doorenweerd behoort tot een serie pas voltooide kunstwerken binnen de muren van Nieuw Vosseveld. Donderdag werden ze aan de buitenwereld gepresenteerd. 'Water' was het thema voor de opdracht waarop de kunstenaars inschreven.

Zweembad, kunst, gevangenis: de combinatie van deze begrippen wekt zowel verontwaardigde als gemuseerde reacties op. In de trant van: 'Bankroof mislukt, toch zwembad.' Een duik in een zwembad staat voor vrijheid, luxe, genot.

'Een Nederlands vrijheidsbeeld', noemt Jeroen Doorenweerd zijn zwembad. 'Al mijn andere werk heeft ook die dubbelheid die dwingt tot verscherpt waarnemen.'

In de museumwereld is het presenteren van een gebruiksvoorwerp als kunst een gepasseerd station. Marcel Duchamp wekte in 1913 beroering door het tentoonstellen van een porceleinen urinoir. 'Ceci n'est

pas une pipe' (dit is geen pijp), schreef in de jaren dertig de surrealist Margritte in olieverf naast een geschilderde pijp.

'Ceci est une piscine', lacht Doorenweerd. Dit is een zwembad. 'De begripsverwarring, het idee van dadaïsten en surrealisten, kun je opnieuw activeren, maar nu in de openbare ruimte.'

Het zwembad meet tien bij vijf meter. In zijn oorspronkelijk ontwerp was het de helft korter. 'Als je dan toch de illusie van zwemmen wil wekken, maak het dan zo, dat de jongens er ook een paar stagen in kunnen doen', zei gevangenisdirecteur P. Koehorst.

Op het ministerie van Justitie is men daar niet blij mee. Koehorst: 'Het grote publiek vindt dat onze gevangenissen thuishoren in de keten van Hilton. Op het ministerie predikt men soberheid. Ze vergeten te makkelijk dat mensen hier moeten leven en werken.' De vader van Koehorst was ook gevangenisdirecteur, hij is opgegroeid op het terrein van verschillende penitentiaire inrichtingen. 'Zelf heb ik het gevangeniswezen altijd als zeer sober ervaren.'

Het was niet de bedoeling om ruchtbaarheid te geven aan het zwembad, 'maar het is uitgelekt', zegt de directeur. 'In het sobere beleid moet ik zeggen dat er niet in gezwommen mag worden, maar ik geef u de verzekering: als er iemand in valt, zal ik het niet verbieden.'

Kees Wevers was in 1990 de eerste kunstenaar die een opdracht kreeg op het terrein van Nieuw Vosseveld. Terwijl hij de afgelopen maanden vaak half onder de grond zat te werken aan zijn project dat grondwater omhoog doet borrelen, hoorde hij de jeugdige gevangenen commentaar geven op zijn reeds voltooide 'Earthwork'. 'Olifantenpissbakken. En dat van mijn belastingcenten.' 'Dat jij hier zit, is anders van de mijne', antwoordde Wevers.